

Vergaderjaar 2020–2021

26 448

Structuur van de uitvoering werk en inkomen (SUWI)

Nr. 653

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 juli 2021

Inleiding

In de stand van de uitvoering van 26 juni 2020 (Kamerstuk 26 448, nr. 634) heeft de Minister van SZW de Kamer toegezegd een inventarisatie uit te voeren naar het gebruik van nationaliteit in de sociale zekerheid¹. Directe aanleiding hiervoor was het gebruik van nationaliteit als risico-indicator in een risicomodel van UWV en vragen over het gebruik van (tweede) nationaliteit bij de Belastingdienst aan de Staatssecretaris van Financiën. Om geen enkele twijfel te laten ontstaan over het rechtmatig gebruik van nationaliteit in de sociale zekerheid hebben het Ministerie van SZW, UWV en de SVB het gebruik van nationaliteit en andere afkomstgerelateerde indicatoren, zoals geboorteland, in wetten, regels, procedures en risicomodellen in kaart gebracht². Tevens is met behulp van de VNG het gebruik van nationaliteit door gemeenten bij de uitvoering van de sociale zekerheid nagegaan, rekening houdend met het decentrale karakter van de Participatiewet³. Ten slotte heeft de Inspectie SZW (ISZW) ook een inventarisatie naar nationaliteit verricht⁴, waarover zij de Kamer in haar jaarverslag over 2020 heeft geïnformeerd (Kamerstuk 35 570 XV, nr. 84).

Conclusie

In de sociale zekerheid spelen nationaliteit, woonland, geboorteland/ land van herkomst en de registratie als niet-ingezetenen (rni⁵) een rol in het bepalen van de rechten en plichten die een persoon heeft en deze

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

⁵ Niet-ingezetenen staan in de BRP. Er is geen aparte registratie niet-ingezetenen. Om het onderscheid simpel te kunnen duiden, wordt echter de term rni gebruikt.

gegevens moeten daarom vaak door UWV, de SVB en gemeenten verwerkt worden. Daarbij is het van groot belang dat deze verwerkingen voldoen aan de eisen⁶ die daaraan gesteld worden, zoals een duidelijke wettelijke grondslag, noodzakelijkheid en niet discrimineren⁷. Het is derhalve positief dat er geen grote omissies zijn aangetroffen. Wel zijn er diverse punten ter verbetering gesignaleerd waarbij wetgeving, registratie, dienstverlening of handhaving tot enige vorm van discriminatie hebben geleid dan wel tot onnodige gegevensverwerking. Op deze verbeterpunten zijn direct herstelacties ingezet.

Afbakening

Voor de inventarisatie wordt uitgegaan van een brede opvatting van het begrip nationaliteit waarbij zowel directe verwijzingen als indirecte verwijzingen, zoals diverse afkomstgerelateerde gegevens, worden meegenomen:

- Nationaliteit
- Etniciteit⁸
- Geboorteland
- Land van herkomst
- Geboorteland ouders
- Woonland
- Registratie als niet-ingezetene (rni)

De rni is ook in de inventarisatie betrokken. Hoewel niet-ingezetenschap geen afkomst gerelateerd gegeven is, ook Nederlanders die niet in Nederland wonen staan immers in de BRP geregistreerd als niet-ingezetenen, staan voornamelijk niet-Nederlanders die tijdelijk in Nederland verblijven als niet-ingezetene geregistreerd. Daarom is gekeken of het gebruik van de rni discriminatie kan opleveren.

Wet- en regelgeving, registraties, procedures en risicomodellen zijn doorzocht op het gebruik van bovenstaande begrippen en verwijzingen. Tevens is vastgelegd wat het doel en de grondslag is voor het gebruik. Het Ministerie van SZW heeft de socialezekerheidswetten en arbeidswetten geïnventariseerd. UWV en de SVB hebben de inventarisatie binnen de eigen organisatie vormgegeven. De SVB heeft daarbij ook de volksverzekeringswetten en regelgeving betreffende het persoonsgebonden budget (PGB) geanalyseerd. De VNG heeft voorts een korte inventarisatie bij enkele gemeenten uitgevoerd. In deze inventarisatie is uitsluitend naar wet- en regelgeving van het Ministerie van SZW gekeken, zo maken de Algemene Wet Inkomensregelingen (AWIR) en de Wet Basisregistratiepersonen (Wet BRP) geen onderdeel uit van deze inventarisatie. Ook verdragen en EU-verordeningen zijn niet op zichzelf beoordeeld maar komen aan de orde in de inventarisatie van UWV en de SVB. Ten slotte organiseert de Inspectie SZW haar eigen inventarisatie en zal hierover zelfstandig aan uw Kamer rapporteren. De inventarisaties van UWV, de SVB en de VNG zijn als bijlage bij deze brief opgenomen.

Proportionaliteit en subsidiariteit worden bij de totstandkoming van alle nieuwe wet- en regelgeving en verwerking van gegevens beoordeeld, inclusief de uitvoering en de handhaving. Proportiona-

⁶ Eisen die voortvloeien uit onder meer de Grondwet, het Europees Verdrag voor Rechten van de Mens, de AVG en de beginselen van behoorlijk bestuur.

⁷ Discrimineren kan breed en eng gedefinieerd worden. De brede definitie «onderscheid maken» is neutraal, maar in deze brief wordt uitgegaan van de enge definitie «een onrechtmatig onderscheid maken op basis van persoonskenmerken als ras, godsdienst of seksuele geaardheid».

⁸ Een etniciteit is een sociaal-culturele identiteit met gezamenlijke kenmerken als nationaliteit, verwantschap, religie, taal, fysieke kenmerken, cultuur of geschiedenis en de daaraan ontleende normen en waarden die een groep mensen of een aantal bevolkingsgroepen verbindt.

liteit vergt een afweging tussen bijvoorbeeld het belang van de privacy van de burger en de noodzaak tot verwerking van bepaalde gegevens. Bij de uitvoeringsorganisaties spitst deze afweging zich vooral toe op de vraag of gegevens nodig zijn voor de uitvoering van wet- en regelgeving. Of wet- en regelgeving proportioneel is, is vooral een afweging bij de totstandkoming ervan. Subsidiariteit betreft het op de minst ingrijpende wijze verkrijgen van informatie. Een leidend principe hierbij is dat de burger maar één keer zijn gegevens hoeft te verstrekken. Een voorbeeld hiervan is het doorgeven van een verhuizing aan de gemeente. Deze verhuizing wordt in de BRP verwerkt, waarna andere uitvoeringsorganisaties deze adreswijziging automatisch overnemen.

Disclaimer

Deze inventarisatie naar nationaliteit is zonder meer grondig en integer uitgevoerd. Toch kan ik niet garanderen dat deze 100% volledig is. De oorzaak hiervan is gelegen in de complexiteit en omvang van het geheel aan wetten, ministeriële regelingen, beleidsregels en systemen dat in de loop van jaren is ontstaan door de introductie van nieuwe wetten, wetswijzigingen, vernieuwing van systemen en dergelijke. Tijdens de inventarisatie is er bijvoorbeeld een omissie in de Algemene Ouderdomswet (AOW) uit 1957 aangetroffen. Hoewel veel geïnventariseerd is, is niet helemaal uit te sluiten dat bijvoorbeeld beleidsregels, registraties in oude systemen of zeldzame uitzonderingssituaties buiten het zicht van deze inventarisatie zijn gebleven. Ook is het niet mogelijk om een volledig sluitend beeld over de uitvoering door alle 352 gemeenten te hebben. Ten slotte heeft UWV de inventarisatie naar nationaliteit en afkomstgerelateerde indicatoren in registraties nog niet volledig afgerond. Desalniettemin durf ik te stellen dat alle wetten, regels, procedures en risicomodellen die actief in de dagelijkse uitvoeringspraktijk gebruikt worden zoals de gangbare wetgeving, systemen die bevraagd worden en risicomodellen die toegepast worden, met deze inventarisatie gedekt zijn. In systemen met open invulvelden en individuele dossiers kunnen ook onterecht gegevens over (tweede) nationaliteit worden verwerkt. Zodoende zal voor werknemers van UWV en de SVB een instructie opgesteld worden hoe om te gaan met dergelijke informatie, indien zij deze aantreffen. Werknemers worden geïnstrueerd dit te melden, waarna deze informatie uit het dossier verwijderd wordt.

Inventarisatie nationaliteit sociale zekerheid

Wetgeving

Binnen de sociale zekerheid zijn nationaliteit, woonland en registratie als niet-ingezetene gegevens die met regelmaat gebruikt worden en van invloed zijn op de rechten die mensen aan Nederlandse en Europese regelgeving kunnen ontleen. Ook geboorteland, land van herkomst en geboorteland ouders worden, zij het in minder mate verwerkt. Tevens speelt een tweede of dubbele nationaliteit in sommige gevallen nog een rol. Het gaat daarbij voornamelijk om tweede nationaliteiten waarop rechten uit Europese regelgeving ontleend kunnen worden, naast een niet EU-nationaliteit zoals een Australiër met de Oostenrijkse nationaliteit. Tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit wordt in principe niet meer geregistreerd. Echter, in twee gevallen speelt ook de tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit nog een rol. Het betreft in Turkije of in Nieuw-Zeeland wonende Nederlanders met tevens de Turkse respectievelijk de Nieuw-Zeelandse nationaliteit. Deze gegevens zijn nodig voor uitvoering van internationale verdragen. Ten slotte kan het ook

noodzakelijk zijn om de historische nationaliteit⁹ te verwerken om de rechten in de periode voor het verkrijgen van het Nederlanderschap te kunnen vaststellen.

De inventarisatie van de socialezekerheidswetgeving maakt inzichtelijk dat het gebruik van nationaliteit en afkomstgerelateerde gegevens in bepaalde regelingen noodzakelijk is en hoewel er onderscheid gemaakt wordt¹⁰, dit onderscheid gerechtvaardigd is. Echter, op twee punten zijn discriminerende elementen in wetgeving vastgesteld. Het betreft de overgangsregeling in de AOW uit 1957 en het besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999. In het eerste geval worden niet-Nederlanders uitgesloten van een virtuele AOW-opbouw met terugwerkende kracht vanaf 1957 bij invoering van de AOW. Via de Verzamelwet SZW 2022 wordt dit gecorrigeerd. Door deze wijziging krijgen circa 550 mensen recht op AOW, nu en in de nabije toekomst. Het tweede geval betreft de uitsluiting van Nederlanders uit het Caribisch deel van het Koninkrijk die alleen voor studie naar Nederland komen en worden uitgesloten van de volksverzekeringen. De Centrale Raad van Beroep had daarover reeds geoordeeld dat slechts zeer gewichtige redenen dit onderscheid naar (plaats van) afkomst kunnen rechtvaardigen¹¹. Het Besluit uitbreiding en beperking kring van verzekerden werknemersverzekeringen (BUB WV 1990) zal op dit punt worden gewijzigd. De beoogde ingangsdatum van de wijziging is 1 juli 2022. Tot slot wordt onderscheid naar woonland gemaakt in de Wet beperking export uitkeringen (wet BEU) en de Wet woonlandbeginsel in de sociale zekerheid en de bijbehorende Regeling woonlandbeginsel in de sociale zekerheid 2021. Op grond van de Wet BEU kunnen socialezekerheidsuitkeringen¹² alleen naar landen buiten de EU en IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland worden geëxporteerd als Nederland een verdrag heeft afgesloten met het woonland waarin handhavingsafspraken zijn opgenomen. Op grond van het woonlandbeginsel wordt het bedrag van de uitkering¹³ afgestemd op het prijspeil in het woonland. Bij de Wet BEU is de rechtvaardiging van onderscheid naar woonland gebaseerd op het feit dat zonder handhavingsafspraken niet kan worden ingestaan voor de rechtmatigheid van geëxporteerde uitkeringen. Bij het woonlandbeginsel gaat het om uitkeringen die ofwel gekoppeld zijn aan het minimumniveau in Nederland ofwel bedoeld als een tegemoetkoming in de kosten van kinderen. Indexering van deze uitkeringen naar het prijspeil in het woonland zorgt ervoor dat ook bij geëxporteerde uitkeringen recht wordt gedaan aan het doel van deze regelingen.

Registratie

Aangezien nationaliteit van belang is voor het bepalen van rechten op basis van de socialezekerheidswetgeving, worden gegevens over nationaliteit daartoe vastgelegd en verwerkt. De primaire bron voor deze gegevens is de Basisregistratie Personen. Deze gegevens worden vervolgens ook in de systemen van de uitvoeringsorganisaties verwerkt. Voorts worden deze gegevens gebruikt voor identificatie en het vaststellen van de rechten die men op grond van de socialezekerheidswetgeving en arbeidswetten heeft. Door UWV en de SVB wordt zorgvuldig omgegaan met nationaliteit en andere afkomstgerelateerde gegevens. Desalniettemin heeft de SVB verzuimd de registratie van tweede nationaliteit aan te passen toen besloten is vanaf eind 2015 geen tweede nationaliteit naast

⁹ De nationaliteit die iemand had voordat deze de Nederlandse nationaliteit verkreeg.

¹⁰ Tussen rechthebbenden en niet-rechthebbenden gebaseerd op het feit of zijn rechtmatig of niet-rechtmatig in Nederland verblijven.

¹¹ ECLI:NL:CRVB:2017:3834, Centrale Raad van Beroep, 14/6285 AKW.

¹² AOW, ANW, AKW, Wkb, WIA, WAO en ZW.

¹³ ANW, AKW, Wkb, WGA-vervolguitkering.

de Nederlandse nationaliteit meer te registeren. Het betrof 1,4 mln. mensen. Tweede nationaliteit werd tot eind 2014 standaard meegeleverd bij een bevraging van de BRP en zodoende verwerkt in de systemen van de SVB. Sinds 2015 is levering van de tweede nationaliteit vanuit de BRP stopgezet en heeft de SVB geen actuele gegevens over tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit meer ontvangen. De SVB had vanaf dat moment ook de gegevens over tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit in haar systemen moeten aanpassen door ze aan te merken als historische gegevens en aan deze gegevens een einddatum te koppelen. Deze gegevens worden namelijk niet uit de systemen verwijderd. Zodoende heeft de SVB aan het gegeven over de tweede nationaliteit een correcte einddatum verbonden van 31 december 2015, dezelfde einddatum als de gegevens over tweede nationaliteit in de BRP. Deze omissie heeft geen nadelige gevolgen gehad voor de burger. Deze gegevens zijn nooit in risicomodellen gebruikt, maar alleen waar deze noodzakelijk waren voor de uitvoering van wet- en regelgeving. Ook als historische gegevens blijven deze gegevens over tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit soms van belang voor de uitvoering van wet- en regelgeving, zoals bijv. bij de Remigratiewet waarbij de Nederlandse nationaliteit moet worden opgegeven om in aanmerking te komen voor de regeling of voor het vaststellen van de verzekeringsperiode voor de AOW. Op circa 10.000 gevallen na is deze operatie inmiddels afgerond. De SVB verwacht in het najaar van 2021 deze operatie af te wikkelen. Daarnaast bleek er op diverse plekken nationaliteit geregistreerd te worden waar dat niet nodig was voor de uitvoering. De SVB heeft dit opgeschoond. Overbodige registraties van nationaliteit zijn verwijderd. Voor zowel UWV als de SVB geldt dat tweede nationaliteit in specifieke gevallen, genoemd in de paragraaf wetgeving nog geregistreerd wordt. UWV heeft de inventarisatie naar de aanwezigheid van nationaliteit en andere afkomst gerelateerde indicatoren in registraties nog niet volledig afgerond. De oorzaak hiervan is veelal gelegen in het uitgebreide systemencomplex dat na de fusies in 2002 en 2009 met het CWI is ontstaan. Wel heeft UWV reeds aangegeven geen registratie van tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit meer te voeren. Dit is conform beleid eind 2015 beëindigd.

Bij gemeenten wordt nationaliteit op vergelijkbare wijze voor de uitvoering van relevante wet- en regelgeving geregistreerd. In welke mate dit gebeurt en in welke systemen registratie plaatsvindt is niet nader onderzocht. Gemeenten geven aan geen gegevens aangaande tweede nationaliteit meer te registeren sinds de beëindiging van de registratie in de BRP.

Kwetsbare systemen en datalekken kunnen in principe ook tot ongewenst inzicht in iemands nationaliteit of andere afkomstgerelateerde indicatoren leiden. Dit kan tot ongewenste consequenties, zoals discriminatie leiden. Het risico hierop lijkt beperkt. Desalniettemin is dit des te meer reden om kwetsbare systemen te verbeteren en datalekken te voorkomen.

Risicomodellen

Een belangrijke conclusie is dat een directe verwijzing naar nationaliteit niet in risicomodellen gebruikt wordt. Wel wordt er gebruikt gemaakt van de registratie van niet-ingezetenen en kan geboorteland een rol spelen bij efficiencyoverwegingen bij het uitvoeren van onderzoek.

Controle verblijf in Nederland in het kader van de Werkloosheidswet

Bij het bepalen van risico's in relatie tot verblijf in Nederland speelt de registratie als niet-ingezetene (rni) een rol. Het betreft controle op

ongoorloofd verblijf buiten Nederland door middel van het risicomodel verblijf buiten Nederland, controle op verblijfadres en het onderzoek naar meerdere uitkeringen op één adres. Gebruik van rni op deze wijze is toegestaan als er een objectieve rechtvaardiging bestaat. Omdat inschrijving als niet-ingezetene bedoeld is voor mensen die ten hoogste vier maanden in Nederland (wensen te) verblijven, geeft dit een sterke indicatie dat iemand voornemens is om op afzienbare termijn naar het buitenland te vertrekken. Het risico op een overtreding van de verblijfsis dan ook groter. Vanwege de noodzaak om een correcte naleving van regelgeving, in dit geval verblijf in Nederland, vast te kunnen stellen is een intensievere controle geoorloofd.

Onderzoek naar verzwegen vermogen in het buitenland

Het is voor SVB en gemeenten niet eenvoudig om handhavingsonderzoek te doen naar vermogen in het buitenland in het kader van de Participatiewet (Pw). Onderzoek ter plaatse vraagt planning en voldoende onderzoekscapaciteit. Het is simpelweg onmogelijk om de ene dag onderzoek te doen in Thailand en de volgende dag in Portugal. Vanuit efficiencyoverwegingen wordt bij (grootschalige) onderzoeken een indeling naar geboorteland gemaakt, zodat deze groepen tegelijkertijd onderzocht kunnen worden. Ook signalen betreffende dezelfde landen worden tegelijkertijd onderzocht.

Een belangrijke voorwaarde daarbij is dat deze werkwijze om onderzoek efficiënter te kunnen uitvoeren, niet leidt tot een discriminatoir onderscheid naar geboorteland. Zodoende moet wel aangetoond kunnen worden dat er een redelijke verscheidenheid aan landen onderzocht wordt, inclusief Nederland¹⁴. Dit uitgangspunt is onderdeel van een set uitgangspunten die de Centrale Raad van Beroep (CRvB) heeft opgesteld naar aanleiding van tientallen rechtszaken over onderzoek naar vermogen in het buitenland¹⁵ in het kader van de Pw. De CRvB onderschrijft het belang van handhaving en onderkent de kosten die hiermee gemoeid zijn. Preventief (thematisch) handhavingsonderzoek hoeft daarom niet op alle bijstandsgerechtigden te worden toegepast. Het gebruik van risicoprofielen is toegestaan met inachtneming van het non-discriminatiebeginsel¹⁶. In de uitgangspunten is ook bepaald dat een risicoprofiel gebaseerd mag zijn op het criterium «een ander land van herkomst dan Nederland». Conform de jurisprudentie van de CRvB leg ik dit uitgangspunt zo uit dat *als* er een vermoeden is van verzwegen vermogen, dat er dan een risico kan bestaan dat dit vermogen zich in het buitenland bevindt¹⁷. Herkomst buiten Nederland kan dan een rol spelen, omdat er een band kan bestaan met het land van herkomst, waardoor er bijvoorbeeld sprake kan zijn van erfenissen of eerder opgebouwd vermogen. Het land van herkomst mag echter geen rol spelen bij het bepalen van de kans dat er verzwegen vermogen is. Als iemand een land van herkomst buiten Nederland heeft, vormt dat immers als zodanig geen groter risico om vermogen te verzwijgen.

De SVB heeft tussen 2013–2019 een integraal onderzoek uitgevoerd naar eventueel vermogen in het buitenland van alle ontvangers van een Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO). Een ander land van herkomst heeft daarbij geen rol gespeeld in het risicoprofiel, ook niet in het bepalen van het risico dat het vermogen zich in een ander land zou

¹⁴ In Nederland vindt continue controle plaats, maar mensen die in Nederland geboren zijn kunnen net zo goed bezit in het buitenland hebben.

¹⁵ www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Centrale-Raad-van-beroep/Nieuws/Paginas/Wat-is-toegestaan-bij-onderzoek-naar-bijstandsfraude-in-het-buitenland.aspx.

¹⁶ ECLI:NL:CRVB:2015:1229.

¹⁷ Ook een steekproefsgewijze of integrale controle zijn gerechtvaardigde redenen voor onderzoek.

bevinden. Het vakantiegedrag was de bepalende indicator op basis waarvan het risico is bepaald. Vervolgens heeft het geboorteland een rol gespeeld bij de volgordelijkheid van het onderzoek. Daarbij zijn eerst alle mensen geboren in Suriname en vervolgens Marokko, Turkije, de rest van de wereld op alfabetische volgorde en Nederland onderzocht¹⁸. De CRvB heeft meermaals geoordeeld dat deze aanpak rechtmatig is¹⁹. Enkele gemeenten zijn bij dergelijke onderzoeken in het verleden door de rechter gewezen op het feit dat hun onderzoek zich ten onrechte concentreerde op specifieke landen²⁰, maar het algemene beeld is dat met name vakantiegedrag een indicator is voor handhavingsonderzoek naar vermogen in het buitenland en niet nationaliteit of geboorteland. Mijn ministerie werkt ook samen met gemeenten en betrokken uitvoeringsorganisaties aan een set van maatregelen om de handhaving op vermogen buiten Nederland te intensiveren en te optimaliseren. Zo is in 2019 het samenwerkingsverband Onderzoek Vermogen Buitenland (OVB) opgericht.²¹ Het OVB biedt gemeenten een eigen kennisplatform, informatieve bijeenkomsten en een geactualiseerde handreiking die beschrijft hoe gemeenten vermogensonderzoek kunnen opstarten, waar ze terecht kunnen voor de uitvoering van dit onderzoek en wat de gevolgen zijn bij geconstateerd vermogen.

Verleden

Zowel de SVB als UWV hebben in het (recente) verleden risicomodellen ontwikkeld en getest waarbij nationaliteit of een andere afkomst gerelateerde indicator gebruikt is. Een directe aanleiding voor deze inventarisatie is immers het risicomodel van UWV waarbij onder andere een Midden- of Oost-Europese nationaliteit als kenmerk gebruikt werd naar aanleiding van de WW-fraude waarbij mensen ten onrechte in het buitenland verbleven. Dit model is in 2019 slechts op zeer beperkte schaal toegepast, heeft geen rechtsgevolgen voor betrokkenen gehad en is direct aan de Kamer gemeld²². De SVB heeft naar aanleiding van interne signalen, een kleine steekproef gedaan om te verkennen of er sprake zou zijn van een fraudefenomeen waarbij burgers van buiten de EU doorreizen binnen de EU en gebruikmaken van voorzieningen van verschillende landen. De signalen betroffen mensen geboren in Somalië of Afghanistan met de Nederlandse nationaliteit, die vermoedelijk ook in Engeland stonden ingeschreven. Uit deze steekproef is gebleken dat van een fraudefenomeen geen sprake was. Daarom heeft de SVB de steekproef niet uitgebreid naar burgers met andere geboortelands. Tevens heeft de SVB middels een kleine (steek)proef in 2017 en 2018 gekeken naar mensen van boven de 85 jaar die in het buitenland geboren zijn en ingeschreven staan op het woonadres van derden in Nederland. Het risico is dat deze klanten teruggaan naar hun geboorteland en ingeschreven blijven staan in Nederland. De (steek)proef heeft echter uitgewezen dat ouderen die bij een derde ingeschreven staan een hoog risico op overlijdensfraude opleveren. De component geboorteland is daarom geen onderdeel meer van dit risicogerichte onderzoek. Ten slotte heeft UWV in de periode 2016–2019 op twee regiokantoren een pilot export WW uitgevoerd. In die pilot is ingezet op intensieve dienstverlening en voorlichting aan een doelgroep die geselecteerd is op basis van inschrijving als niet-ingezetene en indiening van een papieren WW-aanvraag. Zoals eerder beschreven is selectie op basis van een

¹⁸ De volgorde in het onderzoek is bepaald door de grootte van de groepen naar geboorteland.

¹⁹ ECLI:NL:CRVB:2019:952, ECLI:NL:CRVB:2020:424.

²⁰ Uitspraken CRvB opzoeken + richtlijnen.

²¹ Binnen OVB hebben het Internationaal Bureau Fraude-informatie (IBF) van het UWV, de SVB, VNG Naleving, Divosa, de Beroepsvereniging voor Klantmanagers en het Ministerie van SZW de handen ineengeslagen om samen te komen tot een effectieve aanpak.

²² Stand van de uitvoering.

inschrijving als niet-ingezetene alleen mogelijk als daarvoor een objectieve rechtvaardiging bestaat. De werkwijze wordt gerechtvaardigd vanuit de doelstellingen van de pilot om vast te stellen of intensieve dienstverlening ertoe leidt dat WW-gerechtigden die hun uitkering mogelijk willen exporteren de voorwaarden voor export beter naleven. Dat wil zeggen: verblijven de betrokken WW-gerechtigden de eerste vier weken daadwerkelijk in Nederland en ondernemen ze in deze vier weken voldoende activiteiten om weer aan het werk te komen. Omdat de meeste WW-export plaatsvindt naar een land buiten Nederland waar de WW-ontvanger zijn woonplaats gehandhaafd heeft, is selectie op ingeschreven staan als niet-ingezetene noodzakelijk en legitiem. De Kamer is geïnformeerd over de pilot export WW in de Stand van de Uitvoering van juni en december 2020.

Dienstverlening en overige gevallen

De SVB informeert cliënten die de Turkse nationaliteit hebben, in Turkije geboren zijn of in Turkije gewoond of gewerkt hebben via informatiebijeenkomsten over socialezekerheidswetgeving in Nederland en Turkije. Daarbij wordt samengewerkt met Turkse overheidsorganisaties. Er worden geen gegevens gedeeld met de Turkse organisaties, maar de SVB realiseert zich dat dit mogelijk in individuele gevallen toch onwenselijk kan zijn. SVB gaat deze aanpak heroverwegen.

Het kan voorkomen dat mensen een ander paspoort tonen dan het Nederlandse, indien naar verblijf in het buitenland gevraagd wordt. Indien men immers over een paspoort van een specifiek land beschikt, is toegang tot dat land vaak eenvoudiger²³. Zodoende kan vastlegging van het bezit van dat paspoort en daarmee een tweede nationaliteit van betrokkene in dossiers voorkomen. Dit is onvermijdelijk.

Bij het doorgeven van levensbewijzen uit het buitenland, wordt de tweede nationaliteit meegeleverd. Hiertoe bestaat geen noodzaak, het gegeven tweede nationaliteit wordt bij dit proces niet gebruikt. De leveringen zullen worden aangepast.

Naast nationaliteit, woonland, geboorteland, enz. zijn er ook gegevens die een indirecte verwijzing naar nationaliteit, afkomst of woonland zijn. Denk daarbij aan namen²⁴, bankrekening en telefoonnummers. Deze gegevens zijn nodig voor de reguliere uitvoering. Er is zijn geen aanwijzingen dat mensen op basis van hun achternaam of buitenlandse bankrekening worden gediscrimineerd.

Ter afsluiting

Begrippen als nationaliteit, woonland, geboorteland en anderen zullen altijd tot een verdeling leiden waarbij er mensen zijn die tot de doelgroep behoren en zij die daar niet onder vallen. Ik heb beoordeeld of een bepaald onderscheid rechtmatig, noodzakelijk en gerechtvaardigd is op grond van de wet, jurisprudentie en internationale verdragen. Het beoordelen van de vraag of de wetten (nog) aansluiten op hoe wij in Nederland willen omgaan met dergelijke zaken, is nadrukkelijk een taak van de wetgever.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
W. Koolmees

²³ Vergelijkbaar met de toegang voor EU- en niet-EU-burgers op Schiphol.

²⁴ Zo kan «Döttir» duiden op een IJslandse afkomst en Mac op een Schotse.